

บทที่ 6

การโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำ

บทที่ 6 นี้จะเป็นการนำเสนอถึงการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณ ภายหลังจากที่รัฐบาลทักษิณได้ทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดเหนือพื้นที่ประชาสังคม และพื้นที่ สังคมการเมืองผ่านทางกลไกชนิดต่างๆ ระหว่างปี 2544-2549 โดยมีคำถามหลัก คือ การดำเนินการ สร้างภาวะการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณประสบความสำเร็จหรือไม่ เพราะเหตุใด

การอธิบายในบทนี้เริ่มจากคำตอบที่มีอยู่แล้ว เนื่องจากขอบเขตการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้ สิ้นสุดลงที่การตัดสินใจยุบสภาของรัฐบาลทักษิณ พร้อมกับเสียงขับไล่ที่เกิดขึ้นในสังคม จึงเป็น คำตอบเชิงประจักษ์ว่ารัฐบาลทักษิณไม่สามารถสร้างภาวะการครองอำนาจนำอย่างสมบูรณ์ให้ เกิดขึ้นได้ เพราะไม่สามารถยึดกุมพื้นที่ประชาสังคมได้อย่างสมบูรณ์ แม้ว่ารัฐบาลทักษิณจะ สามารถยึดกุมพื้นที่สังคมการเมืองได้ก็ตาม

กรณีที่สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลทักษิณยึดกุมพื้นที่ประชาสังคมได้ไม่สมบูรณ์ นั้นเห็นได้ จากเกิดการเผยตัวให้เห็น และการเกิดขึ้นของการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำของกลุ่มต่างๆ จึง นำไปสู่ข้อสรุปว่า การดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณนั้น ไม่ประสบ ความสำเร็จ เพราะการครองอำนาจนำไม่สมบูรณ์ จึงสรุปได้ว่าการดำเนินการสร้างภาวะการครอง อำนาจนำของรัฐบาลทักษิณในระยะ 5 ปีของการครองอำนาจนั้น เป็นเพียง “ความพยายามสร้าง ภาวะการครองอำนาจนำ” เท่านั้น

การนำเสนอในส่วนต่อจากนี้จึงเป็นการเสนอกรณีต่างๆของการโต้ตอบต่อการครองอำนาจ นำโดยกลุ่มต่างๆ เพื่อสนับสนุนว่ารัฐบาลทักษิณนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างภาวะการ ครองอำนาจนำอย่างสมบูรณ์

6.1 การโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำ (Counter Hegemony) รูปแบบในการอธิบายและ แนวความคิด

6.1.1 รูปแบบในการอธิบาย

การอธิบายการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำในบทนี้ เป็นการอธิบายตามรูปแบบการ อธิบายข้อ IV.¹ ที่ว่า ถ้าไม่สามารถเอาชนะสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดได้ ภาวะการครองอำนาจนำ

¹ ดู บทที่ 4 หัวข้อที่ 4.2 รูปแบบในการอธิบายกระบวนการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ

จะไม่สมบูรณ์ และจะเกิด “การโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำ” (Counter Hegemony) ขึ้นจากกลุ่มหรือชนชั้นผู้พยายามครองอำนาจนำกลุ่มใหม่ๆ ขึ้นเสมอ

6.1.2 แนวความคิดการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำ (Counter Hegemony)

การดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำที่ไม่สมบูรณ์ กล่าวคือไม่สามารถสร้างภาวะการครองอำนาจนำเหนือพื้นที่ประชาสังคม หรือสังคมการเมืองได้เลย หรือสามารถสร้างภาวะการครองอำนาจนำได้ในระดับหนึ่ง ด้วยการครองพื้นที่ทางสังคมพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งได้ หรือสามารถสร้างภาวะการครองอำนาจนำได้ใกล้เคียงกับการครองอำนาจนำสมบูรณ์ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่เมื่อเวลาผ่านไปได้เกิดเหตุปัจจัยต่างๆ ที่บั่นทอนความชอบธรรม และลดทอนความรู้สึกยินยอมพร้อมใจของชนชั้นผู้ถูกรอบงาที่มีต่อชนชั้น/กลุ่มผู้ครองอำนาจนำ ทำให้ในช่วงเวลาต่อมาภาวะการครองอำนาจนำนั้นถูกลดทอนลง ไป กรณีทั้งหมดนั้นหมายความว่ากลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำนั้นไม่สามารถสร้างภาวะการครองอำนาจนำได้อย่างสมบูรณ์

การครองอำนาจนำสมบูรณ์ที่กลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำสามารถเอาชนะสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดได้ด้วยการยึดครองเหนือพื้นที่ประชาสังคม และสังคมการเมืองนั้น ผู้คนในสังคมจะดำเนินชีวิตอย่างปกติ โดยไม่เกิดการความสงสัย หรือตั้งคำถามต่อการดำเนินการต่างๆ ของกลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ และไม่มีกรดำเนินการใดๆ เพื่อแสดงความคิดที่ขัดแย้งต่อความคิดหลัก หรืออุดมการณ์ตามที่กลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำต้องการ

ในทางกลับกันถ้ากลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำสร้างภาวะการครองอำนาจนำสมบูรณ์ไม่สำเร็จ ผู้คนในสังคมส่วนหนึ่งที่ตระหนักรู้ได้ว่าตน หรือชนชั้น/กลุ่มของตน ได้ถูกดำเนินการครองอำนาจนำเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม/ชนชั้นผู้ครองอำนาจนำ กลุ่มคนที่ตระหนักรู้นี้จะได้แสดงออก หรือเผยให้เห็นถึงการดำเนินการใดๆ เพื่อเป็น “การโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำ” ของชนชั้นผู้ครองอำนาจนำ ทั้งนี้การโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำของกลุ่มคน/ชนชั้นอื่นในสังคมอาจเป็นไปเพียงเพื่อแสดงให้ผู้ครองอำนาจนำได้เห็น และรับรู้ว่าอำนาจของตนนั้นถูกท้าทาย หรือแม้การโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำ เพื่อโค่นล้มกลุ่มผู้ดำเนินการครองอำนาจเก่า และนำไปสู่การก้าวไปเป็นกลุ่มผู้ดำเนินการครองอำนาจนำกลุ่มใหม่ก็เป็นได้

² Barry Burke, Antonio Gramsci and informal education [Online]. Available from: <http://www.infed.org/thinkers/et-gram.htm> [7 มีนาคม 2550]

6.2 การโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำโดยกลุ่มต่างๆ

รัฐบาลทักษิณแม้ว่าจะได้รับคะแนนนิยมจากผลสำรวจต่างๆอยู่ในระดับดี เป็นที่นิยมของผู้คนจำนวนหนึ่ง และได้รับคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2544 ด้วยคะแนนเสียงกว่า 11 ล้านเสียง และกว่า 19 ล้านเสียงจากการกลับเข้าสู่อำนาจเป็นสมัยที่ 2 ในการเลือกตั้งทั่วไปปี 2548 แต่ความนิยม และคะแนนเสียงดังกล่าวนี้ ไม่ได้เป็นสิ่งบ่งชี้ว่ารัฐบาลทักษิณสามารถครองอำนาจนำเหนือสังคมการเมืองไทยได้อย่างสมบูรณ์แล้ว

จากการศึกษาทำให้ผู้วิจัยมองว่าสำหรับพื้นที่ที่สังคมการเมือง อันเป็นพื้นที่ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และข้องเกี่ยวกับขอบเขตของอำนาจรัฐนั้นรัฐบาลทักษิณสามารถขุดกุมพื้นที่นี้ได้สำเร็จดังเห็น ได้จากการมีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรที่มากพอจะสามารถป้องกันการตรวจสอบการบริหารด้วยกระบวนการรัฐสภาได้ และสามารถใช้ความเข้มแข็งของรัฐบาลกระทำการต่างๆในพื้นที่อำนาจรัฐได้ตามต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดกฎหมายได้ตามต้องการด้วยการกำหนดเป็นพระราชกำหนด, การเข้าไปแทรกแซงกระบวนการตรวจสอบจากสื่อ และองค์กรอิสระต่างๆ รวมไปถึงการเข้าไปมีบทบาทนำในกองทัพ และตำรวจในช่วงเวลาที่เป็นขอบเขตของงานวิจัยนี้ด้วย

ผิดกับพื้นที่ประชาสังคมซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจคนละแบบกับพื้นที่สังคมการเมือง ในพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ของภาคเอกชน ภาคประชาชน ที่แม้ว่ารัฐบาลทักษิณจะได้มีการดำเนินการใช้ “กลไก” ต่างๆเพื่อสร้างภาวะการครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นการนำนโยบายต่างๆทั้งในเชิงเศรษฐกิจ และสังคม และการจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำให้เป็นที่พอใจของผู้คน แต่การดำเนินการด้วยกลไกการครองอำนาจนำต่างๆ อาจอนุมานได้ว่าประสบผลสำเร็จเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ไม่สามารถยึดกุมพื้นที่ประชาสังคมอย่างสมบูรณ์ได้

ดังเห็นได้จากการเผยตัว เกิดขึ้นและการดำเนินการเพื่อเป็นการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณของกลุ่มต่างๆ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 4 กลุ่มคือ 1. กลุ่มปัญญาชน/นักวิชาการ 2. สื่อมวลชน 3. กลุ่มการเมืองภาคประชาชน และ 4. กลุ่มการเมืองอื่นๆ

6.2.1 ปัญญาชน/นักวิชาการ

กลุ่มปัญญาชน/นักวิชาการเป็นกลุ่มในสังคมกลุ่มแรกๆที่ได้เผยตัวให้เห็นถึงการออกมาโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณ ซึ่งการออกมาโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำของกลุ่มปัญญาชน/นักวิชาการนี้ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อการก้าวไปสู่การเป็นกลุ่มผู้ดำเนินการสร้างการครองอำนาจนำกลุ่มใหม่แต่อย่างใด แต่เป็นการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำในบริบทของการกระตุ้น และนำเสนอข้อคิดของกลุ่มคนต่อสังคมเป็นหลัก

นักวิชาการคนแรกๆที่มีออกมาแสดงบทบาทในการแถลงความคิดเห็น หรือปาฐกถาเกี่ยวกับรัฐบาลทักษิณอย่างสม่ำเสมอจนถูกพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรเรียกว่าเป็น “พวกขาประจำ” คือ **ธีรยุทธ บุญมี** ดังเห็นได้จากการดำเนินการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำของธีรยุทธ บุญมี ดังต่อไปนี้

การออกมาเผยตัว และดำเนินการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำด้วยการให้ความรู้แก่ประชาชนครั้งแรกๆของธีรยุทธคือ การแสดงปาฐกถาเรื่อง “Road Map ประเทศไทย” ในงานรำลึก 30 ปี 14 ตุลา เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2546 ณ สถาบันปริทัศน์ มนชงศ์ ซึ่งการออกมาแสดงปาฐกถาในครั้งนี้ยังเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ในลักษณะที่เป็นกลางอยู่มาก กล่าวคือในด้านหนึ่งแม้ธีรยุทธ จะได้วิพากษ์การบริหารงานแบบบูรณาการในช่วง 2-3 ปีแรกของรัฐบาลทักษิณว่าเป็นการทำให้กลุ่มพลังต่างๆ ในสังคมหมดความหมาย หรือลดความสำคัญไปอยู่ภายใต้กลุ่มทุนของรัฐบาล แต่ขณะเดียวกันก็ยังมองว่าพ.ต.ท.ทักษิณ นั้นมีข้อดีอยู่ด้วย เช่น มีความรู้หลายด้าน, กล้าเผชิญปัญหา, มีความคิดริเริ่ม และกล้าใช้อำนาจ เป็นต้น³

การออกมาแถลงความเห็นต่อการเมืองของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรในลำดับถัดมาคือ เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2547 ภายใต้วหัวข้อ “4 ประบอบทักษิณ ก้าวสู่การเมืองระบอบเผด็จการพรรคเดียวของ ไทยรักไทย มุ่งยึดสัมปทานประเทศ” ซึ่งมีประเด็นสำคัญคือ ที่ผ่านมาระบอบทักษิณทำให้การปฏิรูปการเมืองหลังการเกิดรัฐธรรมนูญ 2540 ล้มเหลว และยังมุ่งปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมือง โดยการผนวกท้องถิ่นเข้ากับอินเทอร์เน็ต ทำการตัดแปลงตัดแต่งโครงสร้างทางการเมืองใหม่ เป็นการเมืองแบบจีเอ็มโอ ทำให้นักการเมืองเก่าที่ใช้อำนาจผ่านระบบราชการและกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นตกยุคและสูญพันธุ์

กลุ่มทุนใหญ่ของไทยรักไทยเป็นทุนอภิสิทธิ์หรือทุนกาฬารัฐ ที่เติบโตจากการผูกขาดทรัพยากรรัฐหรือการเอื้อประโยชน์จากนโยบายรัฐมากกว่าการแข่งขัน ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมนโยบายประชานิยมแก่นแท้ หรือประชามาร์เก็ตติ้ง ทำให้ประชาชนละเลยคุณค่าด้านศีลธรรม นับถือบริโภคนิยม และใช้จ่ายขาดประสิทธิภาพ ไร้คุณภาพเป็นการอุปถัมภ์เงินนโยบาย โดยการใช้เงินส่วนรวมเพื่อเรียกคะแนนเสียงจากชาวบ้าน การอุปถัมภ์เช่นนี้จะนำไปสู่ระบอบเผด็จการพรรคเดียว ทั้งยังว่าการคอร์รัปชันในยุคนี้มีคุณภาพสูงขึ้นเป็นเบญจคอร์รัปชัน คือ 1. การคอร์รัปชันเงินนโยบาย 2. การคอร์รัปชันบูรณาการ 3. การคอร์รัปชันแบบผลประโยชน์ทับซ้อน 4. การคอร์รัปชันเชิงช่องว่างระหว่างสังคมไทยกับระบบโลก และ 5. การคอร์รัปชันทางศีลธรรม นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มว่า

³ ธีรยุทธ บุญมี, Road Map ประเทศไทย บทบาทคุณูปการของการเมืองภาคประชาชน, (กรุงเทพฯ: สายธาร, 2547), หน้า

รัฐบาลทักษิณจะขอเปลี่ยนสัญญาบริหารประเทศ 4 ปี เป็นสัมปทานประเทศ 30 ปี โดยจะเพิ่มค่าเช่า และจ่ายโบนัสอย่างงามแก่ประชาชนทุก 4 ปี⁴

ภายหลังการแถลงการณ์ครั้งแรกถือได้ว่า ชิริยุทธมีส่วนพอสมควรในการสร้างการตระหนักรู้ให้เกิดขึ้นในสังคมถึงการถูกครอบงำโดยรัฐบาลทักษิณ และเขาได้ออกมาโต้ตอบการครองอำนาจนำอีกครั้งด้วยการกล่าวบรรยายพิเศษเรื่อง “พุทธศาสตร์สันติภาพประเทศไทย ปี 2548” ซึ่งสาระสำคัญของการบรรยายในครั้งนี้น่าประเด็นใจารณ์เรื่องการจัดการกับปัญหาความรุนแรงในภาคใต้ ของรัฐบาลทักษิณ และเสนอว่าการแก้ปัญหาต้องเริ่มต้นที่การสร้างทัศนคติที่เป็นเอกภาพทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน ไม่แบ่งแยกชาย-ขวา ต้องมีบุคคล และกลไกที่ชาวบ้านไว้วางใจ เข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้ยังฝากให้นายกฯทักษิณเลิกมองปัญหาแบบมิดิเคียว ให้หันมามองรอบด้านเชื่อมโยง, มองให้พ้นจากกรอบชาตินิยม, ควรมีความวิถึภาวะมากกว่านี้ มีความอดทนอดกลั้น ไม่ควรหูดคำพูดที่ไม่สมควรออกมา⁵

การดำเนินการโต้ตอบการครองอำนาจนำโดยชิริยุทธในครั้งนี้ถึงแม้ว่า วั่นระยะจากครั้งก่อนไม่นานนัก โดยเขาได้แถลงผลงานวิชาการการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสังคม วัฒนธรรม การเมือง ครั้งที่ 2 ของไทยหลังการเลือกตั้ง 2548 ในเดือนกุมภาพันธ์ 2548 มีสาระสำคัญว่า ยุคทักษิณนั้นเป็นจุดเปลี่ยนของประวัติศาสตร์ที่สร้างความเปลี่ยนแปลง โครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยอำนาจนำทางความคิดอยู่ในมือเทคโนโลยีคนรุ่นใหม่ ขณะที่ทางการเมืองกลุ่มนำทางธุรกิจรุ่นใหม่ก้าวเข้ามามีอำนาจแทน ส่วนอำนาจทางเศรษฐกิจตระกูลนำทางธุรกิจเก่าสลายตัวคนรุ่นใหม่ยุคคลื่นลูกที่สามกุมอำนาจแทน และเข้าสู่ผูกขาดหรือกุมอำนาจสัมปทานทรัพยากรรัฐ และการคอร์รัปชันในยุครัฐบาลทักษิณนั้นมีลักษณะกว้างพัฒนาการตัวเองได้ไว สร้างภูมิคุ้มกันตัวเองได้เก่งที่สุด จึงเกิดการคอร์รัปชันใหม่ๆขึ้น โดยมีลักษณะบูรณาการ⁶

ในช่วงระยะเวลาไม่ถึงเดือนชิริยุทธก็ได้ออกมามีบทบาทในการโต้ตอบการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณอีกครั้ง ด้วยการแสดงปาฐกถาเรื่อง “ประเทศไทยภายใต้ระบบซูเปอร์การเมือง ซูเปอร์นายกฯ ซูเปอร์พรรค ระว่างอย่าให้เป็นซูเปอร์ล้มเหลว โดยมีสาระสำคัญว่า คนเชื่อว่ารัฐบาลทักษิณนั้นคงเป็นรัฐบาลได้ไม่เกิน 12 ปี เนื่องจากปัญหาสารพัดวิงภายในพรรค และสภาพเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากสถานะเงินเฟ้อ และราคาน้ำมัน โดยกล่าวว่าในขณะที่คุณถ้ายว่าพ.ต.ท.ทักษิณมีอำนาจสมบูรณ์ซึ่งเป็นภาพลวงตา เพราะเชื่อว่าจะเกิดขาลงในปีนี้ และอาจตามมาด้วยเศรษฐกิจตกต่ำซึ่งต้องแก้ไขให้ได้ และในช่วงปลายทักษิณ 2 จะเริ่มมีการพูดถึงการสืบต่ออำนาจ ทำให้

⁴ “เสือกัก-ขาประจำ วิพากษ์ ทธท.”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 11 (30 กรกฎาคม – 5 สิงหาคม 2547), หน้า 12. และดู คำแถลงฉบับเต็มได้ที่ ชิริยุทธ บุญมี, *บทวิเคราะห์การเมืองระบอบทักษิณ (ไทยรักไทย)*, [Online] แหล่งที่มา: <http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9789.html> [16 ตุลาคม 2548]

⁵ “โรคเมฆ ประเทศไทยสันติสุข”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 29 (3-9 ธันวาคม 2547), หน้า 14-15.

⁶ “ชิริยุทธ ขาประจำเสือกัก”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 42 (3-9 มีนาคม 2548), หน้า 12.

การเมืองภายในพรรคไทยรักไทยเข้มข้นขึ้น และท้ายสุดเขาได้กล่าวว่า สิ่งที่จะล้มรัฐบาลทักษิณได้ คือ กรณีการคอร์รัปชันที่โยงถึงตัวพ.ต.ท.ทักษิณ ได้เท่านั้น⁷

การออกมามีบทบาทในการแถลงการณ์ เผยแพร่ผลการศึกษา และการปาฐกถาของธีรยุทธ บุญมีนั้นเป็นการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำในระดับปัจเจก ด้วยตัวของธีรยุทธเองเป็นหลัก นอกจากการออกมาโต้ตอบฯในระดับปัจเจกแล้ว ยังมีการเผยตัวให้เห็นถึงการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำในระดับกลุ่มอีกด้วย ดังเห็นได้จากการมี *เวทีสัมมนาทางวิชาการ* ต่างๆ ในช่วงปี 2547-2548 ซึ่งเป็นช่วงปลายของการครองอำนาจนำในสมัยแรกของรัฐบาลทักษิณ

วงสัมมนาวิชาการที่สำคัญวงหนึ่งคือ การรวมพลนักวิชาการที่เชียงใหม่กว่า 30 คน เพื่อสัมมนาในหัวข้อ “ระบอบทักษิณ ความเป็นมา และความเป็นไปในอนาคต” ซึ่งจัดโดยวารสารฟ้าเดียวกันระหว่างวันที่ 10-11 มกราคม 2547 โดยมีนักวิชาการที่มีชื่อเสียงเข้าร่วมการสัมมนาครั้งนี้ อาทิ นิธิ เอียวศรีวงศ์, อัมมาร สยามวาลา, ผาสุก พงษ์ไพจิตร, คริส เบเกอร์, ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, เกษียร เตชะพีระ, ฉันทนา บรรพศิริ โชติ, แล คิลกวิทย์รัตน์, ประภาส ปิ่นตบแต่ง, พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ฯลฯ ซึ่งประเด็นหลักสำหรับการสัมมนาครั้งนี้คือ การแลกเปลี่ยนในประเด็นเรื่องวิธีการที่ใช้ทำความเข้าใจระบอบทักษิณ, การทำงานและความขัดแย้งภายในตัวเองของระบบนี้, เงื่อนไขเบื้องหลังการเกิดขึ้นของรัฐบาลทักษิณ, การเปลี่ยนแปลงของรัฐและระบบทุนนิยมไทยในยุครัฐบาลทักษิณ จนกระทั่งอนาคตของระบอบทักษิณและสังคมการเมืองไทย⁸

วงสัมมนาของวารสารฟ้าเดียวกันเป็นการแสดงให้เห็นว่านักวิชาการต่างก็เริ่มที่จะมีบทบาทมากขึ้นในการนำเสนอความรู้ และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรัฐบาลทักษิณให้กับสังคม แต่ทั้งนี้วงสัมมนาของฟ้าเดียวกันก็เป็นเพียงหนึ่งในการสัมมนา หรืออภิปรายอีกจำนวนมากที่เกิดขึ้นในช่วงปลายสมัยแรกของการครองอำนาจของรัฐบาลทักษิณ

ดังเห็นได้ว่าการจัดวงอภิปรายย่อยๆ จำนวนมาก เช่น วงอภิปรายหัวข้อ “ผลประโยชน์ทับซ้อน...หยุดก่อนประเทศไทย” โดย ศ.ดร. ผาสุก พงษ์ไพจิตร⁹, การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “นอกกรอบประชานิยม” โดย ดร.อัมมาร สยามวาลา จัดโดยสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สารระสำคัญคือ การเตือนว่ากระแสประชานิยมของนักการเมืองไทยจะนำไปสู่วิกฤติเศรษฐกิจรอบใหม่ เพราะเป็นการใช้เงินเพื่อหวังผลทางการเมืองเพียงอย่างเดียว และการที่รัฐบาลผลักดันให้ประชาชนร่ำรวยเป็นเจ้าของธุรกิจนั้นมีความเสี่ยงสูง และมีโอกาสสำเร็จต่ำ¹⁰

⁷ “เลิกวัดธีรยุทธ มาอีกแล้ว”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 45 (24-30 มีนาคม 2548), หน้า 12.

⁸ ฟ้าเดียวกันฉบับ “ระบอบทักษิณ” ใน ฟ้าเดียวกัน, ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2547).

⁹ “ผลประโยชน์ทับซ้อน...หยุดก่อนประเทศไทย”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 19 (24-30 กันยายน 2547), หน้า 16-

17.

¹⁰ “อัมมารวิจารณ์ทักษิณ”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 27 (19-25 พฤศจิกายน 2547), หน้า 10.

การปาฐกถาวิชาการเรื่อง “Thaksinomics ภายใต้อิทธิพลของทักษิณ” ของ ศ.รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ ในเดือนมกราคม 2548 มีสาระสำคัญโดยสรุปคือ การปกครองในแบบของทักษิณ หรือ ทักษิณาธิปไตยนั้น เป็นระบบที่อยู่ภายใต้อำนาจของพ.ต.ท.ทักษิณ และบริหารงานโดยทักษิณ เพื่อทักษิณ โดยมีความพยายามที่จะครอบงำตลาดพรรคการเมือง ซึ่งพรรคการเมืองขนาดเล็กก็จะต้องปิดตัวลง และจะเกิดการผูกขาดด้านการเมืองโดยพรรคไทยรักไทย นอกจากนี้ รัฐบาลทักษิณยังได้เข้าครอบงำวุฒิสภาโดยใช้วิธีการเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจต่อสมาชิกจำนวนมาก และยังพยายามเข้าครอบงำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วย นอกจากนี้ยังระบุว่ารัฐบาลทักษิณนั้นใช้นโยบายในลักษณะการตลาดเพื่อแสวงหาคะแนนนิยม และเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล ขณะที่นโยบายด้านการคลังนั้น รัฐบาลทักษิณได้ดำเนินนโยบายกึ่งการคลัง¹¹ ด้วยการระดมทรัพยากรจากสถาบันการเงินของรัฐไปใช้จ่ายในโครงการต่างๆมากมาย ซึ่งเป็นการสร้างความเสี่ยงทางการคลังเพราะไม่มีกลไกการตรวจสอบ และคานอำนาจ¹² เป็นต้น

นอกจากการแถลงการณ์ การแสดงปาฐกถา และการจัดสัมมนาวิชาการในเวทีต่างๆแล้ว การได้ตอบต่อการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณ โดยกลุ่มปัญญาชน/นักวิชาการอีกลักษณะหนึ่ง ที่กระตุ้นกระแสตื่นตัว “รู้ทัน” รัฐบาลทักษิณให้เกิดขึ้นก็คือ การผลิตหนังสือในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ รัฐบาลทักษิณออกมาเป็นจำนวนมาก¹³

6.2.2 สื่อมวลชน

การได้ตอบต่อการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณ โดยสื่อมวลชนนั้น มีบทบาทไม่ชัดเจนนักในช่วงแรก มีเพียงสื่อจากเนชั่น และไทยโพสต์ที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลทักษิณอย่างตรงไปตรงมาอยู่ตลอด ส่วนสื่อมวลชนจากค่ายอื่นนั้นไม่มีลักษณะเช่นเนชั่น และไทยโพสต์มากนัก เพราะสื่อบางส่วนที่ทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างตรงไปตรงมาก็มักจะถูกควบคุม หรือแทรกแซงด้วยวิธีการต่างๆ จนกระทั่งเกิดปรากฏการณ์สนธิ¹⁴ จากรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ สัปดาห์ขึ้น จึงเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนมากขึ้นถึงการได้ตอบต่อการครองอำนาจนำของรัฐบาล

¹¹ หมายถึง กิจกรรมเพื่ออรรถประโยชน์ที่ริเริ่มโดยรัฐบาลแต่ไม่ได้รายงานอยู่ในงบประมาณประจำปี ที่สำคัญคือ การใช้เงินจากสถาบันการเงินเฉพาะกิจของภาครัฐเพื่อสนองรับนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล สถาบันการเงินภาครัฐเช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงไทย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น ดูเพิ่มเติมใน ศาสตราจารย์ไพจิตร, “นโยบายเอื้ออาทรกับมาตรการกึ่งการคลัง”, ใน *ทันเด็วกัน*, ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2547), หน้า 109-110.

¹² “รังสรรค์กับทักษิณ 4 ปีข้างหน้า”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 36 (21-27 มกราคม 2548), หน้า 10.

¹³ ดูรายละเอียดได้ในส่วน “บทบาทวรรณกรรมเกี่ยวกับรัฐบาลทักษิณ” ในบทที่ 1 บทหน้า หน้า 9-14.

¹⁴ เป็นคำของ บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน อ้างถึงใน สุกลักษณ์ กาญจนขุนดี, “ระบอบทักษิณ ปรากฏการณ์สนธิ ในการเมืองไทยร่วมสมัย บทวิเคราะห์พันมิตรฯ ก่อนการรัฐประหาร ๑๕ กันยายน” [Online]. แหล่งที่มา:

<http://www.midnightuniv.org/midnight2544/0009999755.html> [23 มีนาคม 2550]

ทักษิณ โดยสื่อมวลชน¹⁵ ปราบฏุกการณ์สนธินี้เป็นบทบาทการโต้ตอบโดยสื่อในช่วงแรก แต่ระยะหลังจะเป็นการร่วมมือกันระหว่างสื่อ และกลุ่มการเมืองภาคประชาชนต่างๆ

สิ่งที่เรียกว่า "ปราบฏุกการณ์สนธิ" นั้นเริ่มขึ้นในเดือนกันยายน 2548 เมื่อนายสนธิ ลิ้มทองกุล เริ่มออกมาแสดงบทบาทในการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณด้วยการ เปิดโปงความฉ้อฉลของ พ.ต.ท.ทักษิณ โดยพยายามหาแนวร่วมสนับสนุนการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำด้วยการหยิบยกประเด็นที่เป็นจุดอ่อนไหวของสังคมไทยคือประเด็นเรื่อง ชาติ, ศาสนา และพระมหากษัตริย์¹⁶ เช่น ประเด็นเรื่องการที่พ.ต.ท.ทักษิณจัดงานทำบุญอุทิศพระแก้ว, ประเด็นเรื่องการล่วงละเมิดพระราชอำนาจ และการขอลงนามพระราชอำนาจ เพื่อขออนายกรัฐมนตรีพระราชทาน เป็นต้น มาเป็นประเด็นหลักในการดำเนินรายการที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และที่สวนลุมพินีในเวลาต่อมา

ก่อนการเคลื่อนไหวด้วยการเดินขบวนนั้นรายการเมืองไทยรายสัปดาห์สัญจร ของนายสนธิ ลิ้มทองกุล ได้พยายามสร้างความรู้สึกร่วมให้เกิดขึ้นกับผู้ชมรายการ ด้วยการพยายามใช้จุดเด่นเชิงสัญลักษณ์ เช่น การใส่เสื้อเหลืองมาฟังรายการ เพราะสีเหลืองนั้นหมายถึงสีประจำพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, การชูแนวคิดหลักกว่าเป็นการ "สู้เพื่อในหลวง" เป็นต้น

ภายหลังการจัดรายการเมืองไทยรายสัปดาห์สัญจร ได้ระยะหนึ่ง เมื่อความรู้สึกร่วมของผู้คนที่ติดตามนายสนธิ เริ่มมีมากขึ้น เขาก็ได้จัดชุมนุมใหญ่ครั้งแรกขึ้นเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2549 ณ ลานพระบรมรูปทรงม้า โดยได้มีการเดินทางไปยื่นฎีกาที่สำนักราชเลขาธิการ และ ไปยื่นจดหมายให้พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ด้วย แต่ภายหลังการชุมนุมใหญ่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ ซึ่งถือได้ว่าประสบความสำเร็จในแง่ของการประกาศตัวอย่างชัดเจนถึงการเกิดขึ้นของกลุ่มโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณที่มีความสำคัญต่อการให้ความสนใจ แต่การตอบรับจากผู้ใหญ่ในกองทัพนั้น ยังคงไม่มีการเคลื่อนไหวมากนัก¹⁷

ทิศทางต่อไปของการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณที่นำโดยสื่อมวลชน อย่างนายสนธิ ลิ้มทองกุลคือ การขยายแนวร่วมในการดำเนินการโต้ตอบให้กว้างขวาง และเข้มข้นมากขึ้นจึงได้เกิด พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยขึ้นมา องค์กรประกอบของพันธมิตรฯนั้น ประกอบด้วย คณะกรรมการณรงค์เพื่อประชาธิปไตย หรือ ครป.ซึ่งนำโดย พิทยา ว่องกุล ผู้เป็นประธาน และสุริยะ ไส กตะศิลา เลขาธิการแล้ว ยังมีองค์กรสื่อมวลชนของสนธิ กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่สนใจปัญหาเฉพาะด้าน เช่น กลุ่ม FTA Watch, กลุ่มองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค, องค์กรสตรี,

¹⁵ ในที่นี้ไม่ได้มุ่งความสนใจไปยังประเด็นสาเหตุที่แท้จริงของการออกมาเคลื่อนไหวของนายสนธิ ลิ้มทองกุล ดู มูลเหตุแท้จริงของการออกมาเคลื่อนไหวของสนธิ ลิ้มทองกุล ได้ในงานของ สุกลักษณ์ กาญจนขุนดี [Online]. แหล่งที่มา:

<http://www.midnightuniv.org/midnight2544/0009999755.html> [23 มีนาคม 2550]

¹⁶ เรื่องเดียวกัน.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน.

องค์กรแรงงานจากรัฐวิสาหกิจ, องค์กรครู, แพทย์, นักศึกษา, และที่สำคัญคือ กองทัพนครนิวัติของพลตรีจำลอง ศรีเมือง อดีตผู้นำการเคลื่อนไหวในเดือนพฤษภาคม 2535¹⁸

พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้ร่วมชุมนุมใหญ่อีกครั้งในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2549 และมีการชุมนุมต่อเนื่องทุกคืนที่บริเวณสนามหลวง และได้นัดชุมนุมครั้งใหญ่ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2549 ซึ่งคาดว่าจะเป็นการชุมนุมที่มีผู้เข้าร่วมมากกว่าทุกครั้งที่ผ่านมา เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองที่เริ่มตึงเครียดจากการแบ่งฝ่ายของคนในสังคมระหว่างกลุ่มผู้สนับสนุนและผู้ต่อต้านพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งในที่สุดรัฐบาลทักษิณ โดยพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรก็ได้ตัดสินใจยุบสภาในที่สุดเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2549 ก่อนการนัดชุมนุมครั้งใหญ่ของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเพียง 2 วันเท่านั้น ด้วยข้ออ้างว่าเพื่อไม่ให้เกิดความแตกแยกภายในสังคมมากไปกว่าที่เป็นอยู่¹⁹

6.2.3 กลุ่มการเมืองภาคประชาชน

การโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณ โดยกลุ่มการเมืองภาคประชาชนนั้น แม้จะดูมองว่าไม่มีพลังมากนัก เพราะถูกรัฐบาลทักษิณครองอำนาจนำเหนือการเมืองภาคประชาชนด้วยการเสนอนโยบายแบบขายตรง และมีวิธีการจัดการกับข้อเรียกร้อง หรือกรณีปัญหาแบบใหม่²⁰ ที่ทำให้ภาคประชาชนส่วนหนึ่งจะเฉื่อยชาต่อการรวมตัวกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งของตนเองไป

แม้ว่าการเมืองภาคประชาชนในรูปแบบของการเมืองบนท้องถนนจะมีจำนวนลดลงไปจากช่วงรัฐบาลก่อนหน้านี้นี้แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าในช่วงการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณนั้น การเมืองภาคประชาชนจะไม่มีพื้นที่ให้แสดงบทบาทแต่อย่างใด การเมืองภาคประชาชนในลักษณะของการรวมกลุ่มโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำจากนโยบาย และการบริหารงานของรัฐบาลทักษิณ ยังพอมีที่ทางให้ได้เปิดเผยตัวตน และแสดงข้อเรียกร้องของคนได้ โดยผู้วิจัยจำแนกประเด็นที่ทำให้กลุ่มการเมืองภาคประชาชนต่างๆ ได้ออกมาโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณเป็น 4 ประเด็นด้วยกันคือ 1) ประเด็นโต้ตอบเรื่องการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ 2) ประเด็นโต้ตอบเรื่องการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี และ 3) ประเด็นโต้ตอบอื่นๆ

¹⁸ เรื่องเดียวกัน.

¹⁹ แต่ประเด็นหลักของการยุบสภาตามที่สังคมเข้าใจก็คือ เป็นการหลีกเลี่ยงการถูกตรวจสอบในเรื่องการขายหุ้นในเครือชินคอร์ปอย่างมีข้อกังขาถึงความโปร่งใสให้กับบริษัทเทมาเสก โฮลดิ้ง ของสิงคโปร์นั่นเอง

²⁰ เช่นการให้คนจนมาลงทะเบียนคนจนนโยบายแก้ไขปัญหาสังคม และความฮากจนเชิงบูรณาการ และการจัดให้ประชาชนร้องทุกข์ แจ้งปัญหามายังนายกรัฐมนตรี โดยตรงด้วยการเปิดตู้ไปรษณีย์ขึ้นมา ซึ่งวิธีการต่างๆเหล่านี้ผู้วิจัยมองว่าเป็นการลดทอนโอกาสในการรวมกลุ่มกันแก้ปัญหาของภาคประชาชนลงไป และสร้างนิสัยให้ประชาชนขอความช่วยเหลือจากผู้มีอำนาจโดยตรง โดย ซึ่งเป็นการสร้างระบบอุปถัมภ์แบบใหม่ขึ้นมา

1) ประเด็นโต้ตอบเรื่องการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

การโต้ตอบต่อแผนนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลทักษิณได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องนับจากช่วงปลายปี 2546 จนกระทั่งก่อนการยุบสภาในปี 2549 การดำเนินการของกลุ่มโต้ตอบต่อประเด็นการแปรรูปรัฐวิสาหกิจกลุ่มต่างๆก็ยังคงมีอยู่

ระยะแรกของการเผยตัวให้เห็นถึงการออกมาโต้ตอบต่อแผนนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลทักษิณ เริ่มตั้งแต่วันที่ 8 กรกฎาคม 2546 โดยมีตัวแทนสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ 5 แห่งด้านไฟฟ้าและประปา ประกอบด้วย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การไฟฟ้านครหลวง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การประปานครหลวง และการประปาส่วนภูมิภาค ได้ชุมนุมที่ลานพระบรมรูปทรงม้า เพื่อคัดค้านการแปรรูปและการกระจายหุ้นรัฐวิสาหกิจ²¹

29 กรกฎาคม 2546 สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจประมาณ 1,000 คนชุมนุมร่วมกันที่บริเวณลานน้ำพุข้างทำเนียบรัฐบาลเพื่อคัดค้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ และให้รัฐบาลยกเลิกกฎหมาย 11 ฉบับ²²

30 มกราคม 2547 สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ชมรมร่วมใจไทยคู่ชาติ นักศึกษาประชาชน รวมตัวกันที่ลานพระบรมรูปทรงม้ากว่า 2,000 คน เพื่อคัดค้านกฎหมาย 11 ฉบับ และการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ²³

17 กุมภาพันธ์ 2547 องค์กรประชาชน 9 องค์กรประกอบด้วย สหพันธ์องค์กรผู้บริโภคร, เครือข่ายสลัม 4 ภาค, มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ, กองทุนสัตว์ป่าโลก สำนักงานประเทศไทย, กลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคต, กลุ่มศึกษาและรณรงค์มลภาวะอุตสาหกรรม, คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย และสถาบันวิจัยระบบสุขภาพแผนงานวิจัยและพัฒนา นโยบายสาธารณสุขเพื่อสุขภาพ ได้เข้ายื่นหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีที่ทำเนียบรัฐบาลเรียกร้องให้ระงับการแปรรูปการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย หรือกฟผ.²⁴

2 มีนาคม 2547 สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.), เครือข่ายสลัม 4 ภาค, สมัชชาคนจน, สหพันธ์ผู้บริโภคร ประมาณ 300 คน รวมตัวกันที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและเดินขบวนไปยังทำเนียบรัฐบาล เพื่อคัดค้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ และเรียกร้องให้จัดทำประชามติเพื่อให้ประชาชนทั้งประเทศได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจก่อน นโยบายสาธารณะที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชน²⁵

²¹ ฟ้าเดียวกัน, ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2546), หน้า 24.

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

²³ ฟ้าเดียวกัน, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน), หน้า 16.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

9 มีนาคม 2547 สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจต่างๆกว่า 50,000 คนรวมตัวกันที่ลานพระบรมรูปทรงม้าและเคลื่อนขบวนไปที่ทำเนียบรัฐบาลฝั่งถนนราชดำเนินนอก เพื่อขอเข้าเจรจากับนายกรัฐมนตรีให้ยุติการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ กฟผ. โดยได้ส่งตัวแทน 13 คนเข้าไปเจรจาเพื่อหาข้อยุติ แต่นายกรัฐมนตรีไม่ยอมออกมาร่วมเจรจา²⁶

31 มีนาคม 2547 พนักงานรัฐวิสาหกิจ 5 องค์กรประกอบด้วย การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ.), การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.), การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.), การประปานครหลวง (กปน.) และการประปาส่วนภูมิภาค (กปภ.) ประมาณ 2,000 คนเดินทางไปชุมนุมหน้าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อประกาศเจตนารมณ์ไม่เห็นด้วยกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจในกิจการไฟฟ้า และน้ำประปาเพื่อนำหุ้นเข้าตลาดหลักทรัพย์²⁷

28-30 เมษายน 2547 พนักงานรัฐวิสาหกิจด้านไฟฟ้า และประปา 5 องค์กร ร่วมใจกันลาหยุดงานหรือ “ลาเพื่อชาติ” เพื่อชุมนุมคัดค้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ทำงานของตนเอง เพื่อเป็นการกดดันให้รัฐบาลดำเนินการตามข้อตกลงที่บอร์ดกฟผ.รับปากไว้ว่าจะยุติการแปรรูปตามพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ 2542 แล้วรอร่างพระราชบัญญัติ ปรับปรุงและพัฒนารัฐวิสาหกิจแห่งชาติมาใช้แทน²⁸

5 กรกฎาคม 2547 สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ กฟผ. กว่า 1,000 คนชุมนุมที่สำนักงานใหญ่ บางกวยพร้อมขึ้นเวทีปราศรัยประณามผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิสาหกิจ กระทรวงการคลังที่ออกมาให้ข่าวว่าจะนำรัฐวิสาหกิจทั้งไฟฟ้าและประปาเข้ากระจายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ในเดือนตุลาคม 2547²⁹

10 มกราคม 2548 สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (สรส.) ได้จัดอภิปราย “สรส.พบพรรคการเมือง” เพื่อขอทราบนโยบาย “ขายไม่ขายรัฐวิสาหกิจ” ณ ห้องราชา โรงแรมรัตนโกสินทร์ โดยมีตัวแทนจากพรรคการเมืองทั้งพรรคประชาธิปัตย์ ชาติไทย และมหาชน ยกเว้นพรรคไทยรักไทย เข้าร่วมชี้แจงต่อพนักงานรัฐวิสาหกิจที่เข้าร่วมประชุมกว่า 600 คน โดยพรรคการเมืองที่เข้าร่วมในงานนี้แถลงว่าจะไม่ขายรัฐวิสาหกิจ³⁰

15 มีนาคม 2548 เครือข่ายปกป้องไฟฟ้าประปาเพื่อชาติและประชาชนนำโดย นายศิริชัย ไม้งาม ประธานสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (สร.กฟผ.) ขึ้นหนังสือต่อคณะกรรมการวิสามัญศึกษาและรับฟังแนวทางการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจกิจการไฟฟ้าของประเทศ วุฒิสภา เรียกร้องให้ตรวจสอบกรณีฝ่ายบริหาร ได้ละเมิดสิทธิเสรีภาพของพนักงาน

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

²⁸ ฟ้าเดียวกัน, ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2547), หน้า 22.

²⁹ ฟ้าเดียวกัน, ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2547), หน้า 28.

³⁰ ฟ้าเดียวกัน, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2548), หน้า 34.

และสหภาพฯตามรัฐธรรมนูญ โดยห้ามและปิดกั้น การชุมนุมของพนักงาน และให้ดำเนินการตาม
 ศูนย์พจน์ของนายกรัฐมนตรีที่จะทำให้ประชามติในเรื่องที่มีความสำคัญ เนื่องจากเห็นว่าการแปร
 รูปกิจการ ไฟฟ้า และประปาถือว่ามีสำคัญต่อประเทศชาติ³¹

25 เมษายน 2548 สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ประมาณ 100 คน ยื่นหนังสือที่
 ทำเนียบรัฐบาล เพื่อให้เลื่อนแผนการจดทะเบียนแปลงสภาพการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
 (กฟผ.) เป็นบริษัทในวันที่ 1 พฤษภาคม 2548 ออกไป เพื่อให้มีการทำประชามติตามรัฐธรรมนูญ
 มาตรา 214³²

10 พฤษภาคม 2548 คณะรัฐมนตรี รัฐบาลทักษิณ อนุมัติให้แปลงทุนของกฟผ.เป็นหุ้น และ
 จัดตั้งบริษัทกฟผ.จำกัด (มหาชน) โดยมีทุนจดทะเบียนจำนวน 60,000 ล้านบาท ประกอบด้วยหุ้น
 จำนวน 6,000 ล้านหุ้น ราคาหุ้นละ 10 บาท³³

20 กันยายน 2548 สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจหลายองค์กรและกลุ่มพันธมิตรประมาณ
 1,000 คนชุมนุมที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเนื่องในวันรัฐวิสาหกิจไทย จากนั้นได้เดินเท้าไปยังลาน
 พระบรมรูปทรงม้า และตั้งเวทีปราศรัยคัดค้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจทุกองค์กร เนื่องจากมองว่า
 รัฐบาลไม่มีความจริงใจที่จะพัฒนารัฐวิสาหกิจอย่างแท้จริง แต่ต้องการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเพื่อสร้าง
 ความฉีกักให้ตลาดหลักทรัพย์เท่านั้น³⁴

จะเห็นได้ว่าการโต้ตอบของกลุ่มโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำในประเด็นเรื่องการแปรรูป
 รัฐวิสาหกิจนั้น ได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อันเป็นการแสดงออกให้เห็นว่าแม้รัฐบาลทักษิณจะ
 ได้รับความนิยมน และมีการตอบรับที่ดีจากประชาชนจากกลไกนโยบายต่างๆ แต่ก็ไม่ได้เป็นการ
 ครองอำนาจนำเหนือพื้นที่ประชาสังคมอย่างสมบูรณ์เพราะแนวนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจนั้น
 เกิดการโต้ตอบอย่างชัดเจน และต่อเนื่อง เช่นเดียวกันกับการออกมาโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำ
 ในประเด็นเรื่องการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี หรือเอฟทีเอ

2) ประเด็นโต้ตอบเรื่องการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี

ประเด็นการโต้ตอบต่อการทำเอฟทีเอที่เอระหว่างไทยกับประเทศต่างๆนั้นกลุ่มผู้ต่อต้านต่อ
 การครองอำนาจนำในประเด็นเอฟทีเอเริ่มที่จะเผยตัวในช่วงแรก เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2547 ดัง
 เห็นได้จากการที่กลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน นำโดยจอน อึ้งภากรณ์ ส.ว.
 กรุงเทพมหานคร ร่วมกับประชาชนประมาณ 300 คน ได้มาชุมนุมที่ทำเนียบรัฐบาล เพื่อคัดค้านการ

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 44.

³² ฟ้าเดียวกัน, ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2548), หน้า 34.

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

³⁴ ฟ้าเดียวกัน, ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2548), หน้า 29.

ลงนามข้อตกลงการค้าเสรีของรัฐบาล (ระหว่างไทยกับออสเตรเลีย ซึ่งได้มีการลงนามระหว่างกันที่กรุงแคนเบอร์รา ประเทศออสเตรเลีย ในที่สุดเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2547) โดยที่แกนนำกลุ่มได้ทำหนังสือแถลงการณ์ระบุว่า การดำเนินการทำ เอฟทีเอ ของรัฐบาลมีผลประโยชน์ทับซ้อน และปราศจากความโปร่งใส ประชาชนจำนวนมากที่ได้รับผลกระทบไม่มีส่วนร่วมตัดสินใจ และรัฐบาลไม่ยอมรับกระบวนการรัฐสภา³⁵

การดำเนินการในลำดับถัดไป เช่น เครื่องข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนกว่า 100 องค์กร ได้ชุมนุมเพื่อต่อต้านการเจรจาเอฟทีเอระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาในช่วงต้นเดือนปลายเดือนมีนาคม 2548 โดยมีประเด็นหลักที่มุ่งให้พิจารณา คือ ประเด็นเรื่องสิทธิบัตรยา และประเด็นเรื่องเหล็กระหว่างไทยกับญี่ปุ่นที่ไม่ต้องการให้ญี่ปุ่นเข้ามาท่วมตลาด เพราะอาจส่งผลถึงการล้มละลายของผู้ผลิตเหล็กในประเทศไทยได้³⁶

4-8 เมษายน 2548 ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ครั้งที่ 3 ที่โรงแรมรอยัลคัลิฟิ เมืองพัททยา และวันที่ 5 เมษายน กลุ่ม FTA watch และเครือข่ายพันธมิตร ได้แก่ เครือข่ายผู้คิดเชื้อเอชไอวี เครือข่ายสลัม 4 ภาค เครือข่ายเกษตรกรทางเลือก สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ เครือข่ายผู้บริโภค และนักศึกษา กว่า 1,500 คน ได้รวมตัวกันที่บริเวณวัดใหม่หาคะระทิงทองพัททยา และเคลื่อนขบวนไปยังสถานที่ประชุม โดยมีการแห่โลงศพ และข้อความประจานการเจรจาเอฟทีเอในครั้งนี้ด้วย³⁷

13 ธันวาคม 2548 เครือข่ายภาคประชาชนและพนักงานรัฐวิสาหกิจในนามองค์กรพันธมิตรคัดค้านการขายสมบัติชาติกว่า 500 คนรวมตัวกันที่หน้าทำเนียบรัฐบาล เพื่อยื่นหนังสือคัดค้านองค์การการค้าโลก (WTO) และเรียกร้องให้รัฐบาลนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา และจัดทำประชามติหากจะมีการอนุมัติหรือทำข้อตกลงใดๆ ในเวที WTO ที่ฮ่องกง พร้อมกันนั้น องค์กรพันธมิตรฯ ยังได้มอบรายชื่อของประชาชน 100,000 คนที่ลงชื่อไม่เห็นด้วยกับนโยบายแปรรูปรัฐวิสาหกิจ โดยเฉพาะการนำกฟผ.เข้าตลาดหลักทรัพย์³⁸

9-11 มกราคม 2549 เครือข่ายองค์กรประชาชนด้านการเปิดการค้าเสรีและแปรรูปประเทศไทยจาก 11 เครือข่ายจำนวนกว่า 10,000 คนได้รวมตัวกันบริเวณหน้าสถานีรถไฟ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเดินรณรงค์คัดค้านการเจรจาเอฟทีเอ ไทย-สหรัฐฯ ที่จัดการเจรจาขึ้นที่ โรงแรมอิมพีเรียลแม่ปิ้ง และ โรงแรมเชอราตัน จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 9-13 มกราคม โดยในวันที่ 10 ตัวแทนผู้ชุมนุม

³⁵ “กระแสด้าน FTA”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 7 (2-8 กรกฎาคม 2547), หน้า 13.

³⁶ “เอฟทีเอ ความคืบหน้าท่ามกลางเสียงค้าน”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 47 (7-13 เมษายน 2548), หน้า 12.

³⁷ *ฟ้าเดียวกัน*, ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2548), หน้า 32.

³⁸ *ฟ้าเดียวกัน*, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2549), หน้า 43.

พยายามเข้าไปในบริเวณ โรงแรมจนเกิดการปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นระยะ และในวันที่ 11 จึงยอมสลายการชุมนุมลง³⁹

จะเห็นได้ว่าแนวนโยบายแบบเสรีนิยมใหม่ที่มุ่งให้ความสำคัญกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ และการเปิดเสรีทางการค้า นั้นจะไม่ได้เป็นนโยบายที่ช่วยให้รัฐบาลทักษิณสร้างภาวะการครองอำนาจได้อย่างสมบูรณ์ได้แต่อย่างใด ดังเห็นได้จากการออกมาดำเนินการ โต้ตอบต่อแนวนโยบายต่างๆอย่างกว้างขวาง

3) ประเด็นโต้ตอบอื่นๆ

นอกเหนือจากประเด็นการโต้ตอบเรื่องการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ และการค้าเสรีแล้ว การดำเนินการของกลุ่มโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำในส่วนของการเมืองภาคประชาชนก็ยังมีประเด็นอื่นๆที่มีความสำคัญเช่นกัน เช่น กรณีปัญหาเรื่องพีชจีเอ็ม โอ, ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย เป็นต้น

25 กุมภาพันธ์ 2545 เครือข่ายป่าชุมชนภาคเหนือและแนวร่วมเกษตรกรภาคเหนือ ขึ้นจดหมายเปิดผนึกเรื่อง “ไม่เห็นด้วยที่รัฐบาลจะลงนามข้อตกลงกับสหรัฐฯจัดตั้งกองทุนป่าชุมชนเขตร้อนภายในวันที่ 1 มีนาคม 2545 เพื่อแลกกับการผ่อนปรนหนี้สิน 400 ล้านดอลลาร์”⁴⁰

28 สิงหาคม 2545 องค์กรพันธมิตรทั่วประเทศออกแถลงการณ์สนับสนุนการคัดค้านต่อก๊าซไทย-มาเลเซียของชาวอำเภอจะนะ ณ ลานหอยเสียบ จังหวัดสงขลา ด้วยเหตุผลที่ว่าประชาชนไม่มีส่วนร่วมในโครงการ ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลที่เพียงพอ และไม่ชี้แจงข้อมูลของโครงการต่อสังคม⁴¹

24 พฤศจิกายน 2545 นักวิชาการทั่วประเทศ 1,384 คน ออกแถลงการณ์คัดค้านต่อก๊าซไทย-มาเลเซีย โดยเผยว่าข้อเท็จจริงของโครงการนี้คือมีกระบวนการตัดสินใจไม่ชอบด้วยกฎหมาย มีก๊าซเกินความจำเป็น ไม่มีความคุ้มค่า และเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม⁴²

13 สิงหาคม 2546 คณาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 22 คนลงชื่อคัดค้านการตราพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาพ.ศ. 2546 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2546 โดยไม่ผ่านกระบวนการรัฐสภา ซึ่งเป็นการละเมิดอำนาจนิติบัญญัติ

23 กันยายน 2546 กลุ่มคนไร้บ้าน สมาชิกเครือข่ายสลัม 4 ภาค ขึ้นหนังสือถึงประธานวุฒิสภาเพื่อให้ตรวจสอบมาตรการแก้ไขปัญหาคคนไร้บ้านของรัฐบาลทักษิณ เนื่องจากมาตรการของรัฐบาลขาดการจำแนกลักษณะกลุ่มและปัญหาอย่างละเอียดรอบคอบ และคนไร้บ้านที่ประกอบ

³⁹ หันติชวกัน, ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2549), หน้า 43.

⁴⁰ หันติชวกัน, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2546), หน้า 25.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 31.

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

อาชีพสุจริต แต่ไม่มีที่อยู่อาศัยสมควร ได้รับการดูแลจากรัฐบาลเพื่อเปิดโอกาสให้สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าปัจจุบัน⁴³

5 มีนาคม 2546 เครือข่ายเกษตรกรกรรมทางเลือก 4 ภาค และองค์กรพันธมิตร ขึ้นหนังสือที่ทำเนียบรัฐบาล เพื่อคัดค้านการพยายามผลักดันให้มีการทดลองพืชจีเอ็มโอในระดับไร่นา จนกว่าจะมีการออกกฎหมายว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ⁴⁴

24 สิงหาคม 2547 เครือข่ายผู้บริโภค เครือข่ายเกษตรกร องค์กรพัฒนาเอกชน เครือข่ายนักวิชาการ และผู้ประกอบการ ชุมนุมประท้วงที่ทำเนียบรัฐบาล เพื่อให้ทบทวนมติของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ที่เห็นชอบให้มีการทดลองและปลูกพืชจีเอ็มโอในไร่นา ตลอดจนอนุญาตให้มีการนำพืชและสัตว์จีเอ็มโอจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยได้⁴⁵

31 สิงหาคม 2547 กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรกรรมทางเลือก 4 ภาค พร้อมด้วยกลุ่มสหพันธ์องค์กรผู้บริโภค และชมรมผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ชุมนุมหน้าทำเนียบรัฐบาล เรียกร้องให้รัฐบาลยุติการออกมติคณะรัฐมนตรีอนุญาตให้ทดลองปลูกพืชจีเอ็มโอในระดับไร่นา⁴⁶

15-17 มีนาคม 2548 สมัชชาคนจนจาก 207 กรณีปัญหาจาก 7 เครือข่ายทั่วประเทศประมาณ 700 คน เดินทางมาชุมนุมที่หน้ารัฐสภา เพื่อติดตามการแก้ไขปัญหาจากรัฐบาลเนื่องจากระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา การแก้ไขปัญหาดังกล่าวยังไม่มีความคืบหน้าแต่อย่างใด⁴⁷

ดังที่นำเสนอไปนี้เป็นส่วนหนึ่งของความเคลื่อนไหวจากกลุ่มการเมืองภาคประชาชน ที่ได้แสดงบทบาทในการเป็นกลุ่มโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณในประเด็นเชิงนโยบายต่างๆ ซึ่งในงานชิ้นนี้จะไม่กล่าวถึงประเด็นว่าผลของการออกมาโต้ตอบด้วยการคัดค้านชุมนุมประท้วง ขึ้นหนังสือคำร้อง ฯลฯ นั้นจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ เพราะไม่ใช่วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้

6.2.4 กลุ่มการเมืองอื่น

นอกเหนือจากการโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณ โดยกลุ่มปัญญาชน/นักวิชาการ, สื่อมวลชน และกลุ่มการเมืองภาคประชาชนแล้ว กลุ่มการเมืองอื่นๆ ก็ได้มีการ

⁴³ ฟ้าเดียวกัน, ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2546), หน้า 32.

⁴⁴ ฟ้าเดียวกัน, ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2546), หน้า 32.

⁴⁵ ฟ้าเดียวกัน, ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2547), หน้า 32.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

⁴⁷ ฟ้าเดียวกัน, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2548), หน้า 44.

ดำเนินการได้ต่อการครองอำนาจนำอยู่ด้วยเช่นกัน เช่น การพยายามเสนอตัวเป็นพรรคทางเลือกที่สาม และการออกมาได้ตอบด้วยตัวเองอย่างกรณีเอกอุท ธัญชัยบุตร เป็นต้น

ประเด็นการพยายามเสนอตัวเป็นพรรคทางเลือกที่สามนั้น เป็นการได้ตอบต่อทิศทางการบริหารประเทศของรัฐบาลทักษิณที่ทำให้การเมืองมีลักษณะแบบสองขั้วชัดเจนมากขึ้น จากการควมรวมพรรคการเมืองขนาดกลาง และขนาดเล็ก ไปเป็นส่วนหนึ่งของพรรคไทยรักไทย ทำให้ทิศทางทางการเมืองในช่วง 4 ปีแรกของการครองอำนาจโดยรัฐบาลทักษิณนั้น ดูเหมือนมีแค่สองขั้วคือถ้าไม่ใช่พรรคไทยรักไทย ก็ต้องเป็นพรรคประชาธิปไตยเท่านั้น

ทิศทางทางการเมืองเช่นนี้จึงทำให้เกิดการเผยตัวขึ้นมาของกลุ่มการเมืองอื่นๆ นอกเหนือจากสองพรรคการเมืองใหญ่ที่ต้องการมีที่ยืนในทางการเมืองดังเช่น พรรคมหาชน เป็นต้น

พรรคมหาชนนั้นแม้จะได้ประกาศว่าคนจะเป็นพรรคทางเลือกที่สาม แต่ทั้งนี้พรรคมหาชนที่มี ดร.เอก เหล่าธรรมทัศน์ เป็นหัวหน้าพรรค มีพล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ เป็นที่ปรึกษา อรรถพล สรสุชาติ เป็นรองหัวหน้าพรรค จเด็จ อินสว่าง อดีตปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นเลขาธิการพรรค นั้นกลับถูกมองว่าเป็นพรรคการเมืองของคนไร้ที่ยืนในบริบทการเมืองปัจจุบันเท่านั้น ดังเห็นได้จากการไปถึงตัวนักการเมืองรุ่นเก่าอย่าง วัฒนา อัสวเหม, พล.อ.อ.สมบุญ ระหงส์ มาร่วมพรรคด้วย นอกจากนี้ยังถูกมองว่าเป็นการพยายามคืนรนของกลุ่มทุนท้องถิ่นที่ไม่มีที่ทางภายใต้การครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณมากกว่าจะเป็นพรรคทางเลือกอย่างแท้จริง⁴⁸

นอกจากพรรคมหาชนแล้ว ก็ยังมีความพยายามจากกลุ่มอื่นๆที่จะจัดตั้งพรรคทางเลือกที่สามเช่นกัน เช่นจากฝ่ายของนักวิชาการ โดยนายบรรเจ็ด สิงคะเนติ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวว่าจะให้มีชื่อพรรคว่า “พรรคทางเลือกที่ 3” (Third Alternative Party) โดยที่แนวทางของพรรคนี้ได้ยึดตามแนวทางการปฏิรูปการเมืองครั้งที่ 2 ของ ดร.อมร จันทรมบูรณ์ ที่เสนอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 313 เพื่อกำหนดให้มีองค์กรกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่ และพรรคทางเลือกที่ 3 นี้จะมีนักวิชาการด้านกฎหมาย จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มาเข้าร่วมส่วนหนึ่งด้วย และจะอยู่แค่ 5 ปีเท่านั้น ไม่ว่าจะแก้ไขรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ก็ตาม⁴⁹

กรณีการได้ตอบในระดับปัจเจกบุคคลเพื่อสร้างความสั่นคลอนให้กับรัฐบาลทักษิณนั้นมีตัวอย่างเช่น กรณีนายเอกอุทธัญชัยบุตร ประธานบริหารเครือโอเรียลเต็ล มาร์ท กรุ๊ป ซึ่งในอดีตในปี 2527 ด้วยวัยเพียง 25 ปี เขาเป็นเจ้าของแซร์ซาร์เตอร์ บริหารเงินไม่ต่ำกว่า 8,000 ล้านบาท และมีกิจการมากมาย ได้ประกาศว่าจะให้การสนับสนุนพรรคประชาธิปไตยด้วยเงิน 1 พันล้านบาท เพื่อผู้

⁴⁸ “พรรคมหาชน คนไม่มีที่ยืน การคืนรนของทุนท้องถิ่น”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 8 (9-15 กรกฎาคม 2547), หน้า 12.

⁴⁹ “มาอีกแล้วพรรคทางเลือกที่ 3”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 12 (6-12 สิงหาคม 2547), หน้า 12.

ศึกเลือกตั้งกับพรรคไทยรักไทยในปี 2548 โดยแลกกับการยกเลิกการแปรรูป รัฐวิสาหกิจ และการแก้ไขกฎหมาย 11 ฉบับ⁵⁰

ความเคลื่อนไหวของเอกอุทร อัญชัญบุตร อีกกรณีหนึ่งภายหลังจากการเปิดตัว และประกาศว่าจะสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์คือ การออกมาให้ข้อมูลว่าบุคคลใกล้ชิดค.ต.ท.ทักษิณ ได้ทำการปั่นหุ้นสลิปซี 1 ทำให้คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ต้องเรียกตัวนายเอกอุทร ไปให้ข้อมูล เพื่อตรวจสอบต่อไป⁵¹ การออกมามีบทบาทของนายเอกอุทร นี้สามารถปลุกกระแสไม่เอาทักษิณให้ขยายวงกว้างออกไปได้

6.3 สรุป

บทนี้เป็นการนำเสนอเพื่อเป็นการสร้างน้ำหนักให้กับข้อสรุปที่ว่า รัฐบาลทักษิณนั้นไม่สามารถสร้างภาวะการครองอำนาจอย่างสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะว่ารัฐบาลทักษิณนั้นไม่สามารถดำเนินการยึดกุมพื้นที่ประชาสังคมได้อย่างสมบูรณ์แม้กลไกนโยบายจะสร้างความนิยมนิยมให้กับผู้คนในสังคมส่วนหนึ่ง และแม้ว่ารัฐบาลทักษิณจะสามารถยึดกุมพื้นที่สังคมการเมืองได้ก็ตาม

กรณีที่สนับสนุนว่ารัฐบาลทักษิณยึดกุมพื้นที่ประชาสังคมได้ไม่สมบูรณ์ นั้นเห็นได้จากการเผยตัวให้เห็น การเกิดขึ้น และการดำเนินการ ของการโต้ตอบต่อการครองอำนาจของกลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มปัญญาชน/นักวิชาการ, สื่อมวลชน, กลุ่มการเมืองภาคประชาชน และกลุ่มการเมืองอื่น

ด้วยเหตุนี้จึงสรุปได้ว่าการดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจของรัฐบาลทักษิณในระยะ 5 ปีของการครองอำนาจนั้น เป็นเพียง “ความพยายามสร้างภาวะการครองอำนาจนำ” เท่านั้น

⁵⁰ “เอกอุทร วิเทิร์นผู้ศึกไทยรักไทย”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 14 (20-26 สิงหาคม 2547), หน้า 10.

⁵¹ “สลิปซี 1 ก็แค่กึ่งกำไร”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 18 (17-23 กันยายน 2547), หน้า 13.